MARCEL PROUST

LEMOINE DAVASI

PASTİŞLER

EMILE FAGUET

Çeviren: Kemal Ergezen

Pastiches et Mélanges

-Pastişler ve Seçme Yazılar-

Marcel PROUST

*NRF (*Gallimard), 1919

Ön kapak deseni: Angelika Hoerle

Arka kapak deseni: Samuel Jesserun Mesquita

Not:

Bu örnek, çevirmenin kemalergezen.blogspot.com.tr adresli bloğunda yayınladığı aynı başlıklı tercümenin pdf/epub versiyonudur.

LEMOINE DAVASI [1]

[1]Aradan geçen on yılda Lemoine'ın, gerçeğe aykırı bir biçimde, elmas üretmeyi keşfettiğini ve Beers'in başkanı sir Julius Werner'den bir milyondan fazlasını kopartarak, onun şikayeti üzerine 6 Temmuz 1909'da altı yıla mahkum edildiğini belki de unutmuşsunuzdur. Ceza mahkemesinin bu önemsiz fakat vaktiyle kamuoyunu cezbetmiş davası bir akşam tarafımca, tamamen tesadüfen, belli sayıda yazarın tarzını taklit etmeyi deneyeceğim parçaların yegâne teması olarak seçildi. Pastişler hakkında küçük de olsa açıklama yaparak bunların etkisini azaltma rizki ile karşı karşıya kalıyoruz, haklı gururları incitmekten kaçınmak adına pastişi yapılmış yazarın sadece kendi aklınca değil, zamanının dili ile de konuştuğunu varsaydığımızı hatırlatmak isterim. Örneğin Saint Simone'daki iyi yürekli adam, iyi yürekli kadın kelimeleri aynı samimi ve koruyucu anlamı bugün hiç de taşımıyor. *Hatıralar*ında Saint-Simon, sonsuz bir saygı beslediği, Chaulnes dükü için rahatça iyi yürekli adam Chaulnes der ve pek çok kişi için aynı tâbiri kullanır. (M.P)

EMILE FAGUET'NİN HAFTALIK TİYATRO KÖŞESİNDE

Dönüş'ün ve *Pazar*'ın müellifi - ki Henri Bernstein deyince akla bu gelir - yakınlarda Gymnase komedyenlerine bir dram, daha doğrusu bir trajedi ile vodvil karışımı sahneletti, bu oyun belki onun *Athalie'*si ya da *Andromaque'*si, *Önceki Aşk'*ı ya da *Faziletin Patikaları*[1] sayılmaz, ama *Nicomedea*'sı olmaya aday; belki kulağınız aşinadır, hiç de bütünüyle göz ardı edilemeyecek, hiç de hepten insan ruhunun utancı olamayacak bir piyestir bu. Nitekim Berntein'ın piyesi, biraz da abartılarak, bulutların ötesine diyemesem de en yüksek bulutlara kadar çıkartıldı, ve haklı bir başarı kazandı, neden mi, bay Bernstein'ın piyesi, gepegerçek bir arka planda, akılalmaz şeylerle dolup taşıyor da o yüzden. *Lemoine Davası*'nı *Rafale*'dan, ve de genel anlamda bay Bernstein'ın trajedilerini Eurupides'in - akılalmaz bir arka planda ama gerçeklerle dolu - çok sayıdaki komedisinden ayıran işte budur. Dahası bay Bernstein'ın bir piyesi ilk kez - şimdiye kadar uzak durduğu - insanların dikkatini çekiyor. Pekâlâ; sözde icadı 'elmas üretimi'yle insanları aldatmak isteyen dolandırıcı Lemoine… dünyanın en büyük elmas madeni sahibine başvurur. Ne kadar akılalmaz, bunu siz de hayli akılalmaz bulacak, bana hemen hak vereceksiniz. Bu birincisiydi. En azından, şunu hiç düşünür müsünüz: o, kafası dünyanın en büyük

[1] Kimi tiyatro yazarlardan başyapıtlar. *ç.n.*

işleriyle daima meşgul, dediğim dedik adam, Lemoine'i, Kudüs surlarının tepesinden inmesi için kendisine merdiven uzatanlara şöyle seslenen: "*Non possum descendre, Magnum opus facio"*[2] Nehemiah peygamber gibi başından savmak ister miydi? Belki balmumundan konuşacaklardı. Ama öyle olmadı. Şu Werner… acele acele merdivene tutundu. Şöyle bir fark var ki, inmek yerine, tırmanmak için. Biraz genç olduğundandır. Bay Coquelin Cadet'e yaraşır bir rol değil bu, hiç de değil, olsa olsa bay Brulé'ye göre. Bu da ikincisi. Şuna dikkat ediniz, Lemoine; tabiatı uyarınca işe yaramaz bir pudra olan bu sırrı, Werner'e armağan diye vermiyor. Sırrı iki milyona satıyor, üstelik bunun bir lütuf olduğunu sanmasını sağlıyor:

Hayranlıkla seyredin yaptığım iyiliği,
Ellerim size ne kadar ucuza verdi, bu mucizevi hazineyi
Öylesine ki kuvvetli
Her derde deva bir ilaç gibi

Bu sözler, akılalmazlık no 1'de, herşey hesaba katıldığında bile, fazla değişiklik yaratmıyor, akılalmazlık no 2'yi ise daha da genişletiyor. Olsun da nasıl olursa! Tanrım, şuna dikkat edin, şimdiye kadar, özetle 'iyi bir dramatürg' olan yazarı takip ettik. Bize Lemoine'in elmas üretiminin sırrını keşfettiği söyleniyor. Her şeyden

---

[2] "Büyük bir işe meşgulüm, inemem." *ç.n.*

önce, bu konuda başka bir şey bilmiyoruz: bize bu söyleniyor, hay hay diyor, adımımızı alıyor, ilerliyoruz. Werner, elmas konusunda büyük bir bilirkişi, o da ilerledi, ve Werner, kurnaz yatırımcı, kazığı yedi. Daha da ilerliyoruz. Büyük bir İngiliz bilgini, yarı fizikçi, yarı senyör, doğru deyişle bir İngiliz lordu (fakat hayır madam, tüm lordlar zaten İngiliz değil midir, o halde bir İngiliz lordu gereksiz laf kalabalığı olmaz mı, hazır kimse duymamışken yeniden başlamayın), Lemoine'in gerçekten felsefe taşını bulduğuna hükmediyor. İlerlemiyorsak daha öteye gidemediğimizden. Zangırt! Buyrunuz, Lemoine'in elmaslarında, satın aldıkları ve *kesinlikle Werner madeninden* gelen taşları bulan kuyumcular. Bu kadarı biraz fazla. Demek elmasların üzerinde *hâlâ kuyumcular tarafından işlenmiş markalar* var. Fazlanın da fazlası:

Fırından markasıyla çıkan elmasta,
Détour'un yazarını göremiyorum artık

Lemoine tutuklanır. Werner parasını geri ister, İngiliz lord bir daha tek kelime etmez: pat diye duruyoruz, yürüme işi bitti, ve bu gibi durumlarda daima olduğu üzere, bunca mesafeyi teptiğimiz için sinirleniyoruz, ve öfkemizi tam da birisine - Bakın hele! - müellif bey boş

yere orada değildir diye düşünmekteyim. Werner hemen hakimden talepte bulunur, meşhur sırrı muhafaza eden zarfa elkonulmasını ister. Hakim derhal kabul eder. Kimse bu hakim kadar nazik değildir. Ama Lemoine'in avukatı bu yapılanın kanuna aykırı olduğunu söyler. Hakim hemen talebi geri çevirir: kimse bu hakim kadar değişken değildir. Lemoine'e gelince, kesinlikle hakimle, avukatlarla, bilirkişilerle v.s. bir gezintiye çıkmak ister, taa Amiens'e kadar, fabrikası orada ya, elmas yapmayı bildiğini kanıtlamak için. Ve nazik ve değişken hakim ona, Werner'i dolandırdığını her tekrar ettiğinde, Lemoine şu yanıtı verir: "Bu bahsi kapatalım, gezintime bakalım." Ona cevaben hakiminse repliği şöyle: "Kanımca, gezintiye, değmeyecektir." Kimse, bu hakim kadar, Moliereci repertuara adanmamıştır. V.s.

